

2017. januári mérnök évfordulók, emléknapok

1. – 160 éve született Landgráf János mérnök

Sárváron született Landgráf János (1857-1931) kultúrmérnök, a halászati ügyek állami irányításának megszervezője. Nevéhez fűződik az 1888: XIX. törvénycikk, a halászati-törvény előkészítése, valamint a *Halászat* c. folyóirat megindítása. Vezetésével kezdődött meg az országban a haltenyésztő mesterséges tógazdaságok hálózatának kiépítése és a halászati társulatok megszervezése. Érdemeiért a király nemesi rangra emelte.

1. – 125 éve megnyílt a budapesti bal-parti körvasút

1892. január elsején Budapesten a bal-parti körvasút 7 km hosszban valósult meg. A Rákos-rendező pályaudvar és Rákospalota közötti összeköttetést megteremtő szárny a MÁV kezelésébe került. A jobb-parti szárny szeptember elsejére készült el, 6 km hosszban. A két vasúti szakasz összekapcsolására az újpesti összekötő vasúti híd megépítésével került sor, amelyre a kereskedelmi miniszter 1894. év elején adott ki engedélyt. A már meglévő Esztergom–Almásfüzitő vasútvonal így Budapesttel összekapcsolódott, és a Budapest–Angyalföld–Óbuda csatlakozó vonalrész is megépült a Duna feletti híddal együtt. Az Óbuda–Kenyérmező közötti 40 km-es szakaszt 1895. év végén, az Óbuda-Angyalföld közötti 4 km-es szakaszt a híddal együtt 1896. év végén adták át. Az újpest vasúti híd forgalma rendkívül gyorsan növekedett, annak ellenére, hogy ez nem volt elsőrendű vasúti fővonal. A bal-parti és a jobb-parti körvasút közötti összeköttetéssel számos angyalföldi üzem, amelyek az újpesti országút mentén helyezkedtek el, bekerült a vasúti vérkeringésbe.

2. – 100 éve született Kolostori József mérnök

Dunabogdányban született Kolostori József (1917-1989) gépészmérnök, feltaláló. 1942-től a Hungária Gőzmalom Rt. munkatársa, 1948-ban az államosított malom első igazgatója. 1948-50-ben a Tiszai Malomipari Központ, majd a Malomipari Központ egyik vezetője. 1950-57-ben a Malomszerelő és Gépgyártó Vállalat főmérnöke, 1957-től nyugalomba vonulásáig (1977) az Országos Gabona- és Lisztkísérleti Intézet osztályvezetője, majd igazgatója. Fejlesztette a serleges felvonó elméletét és új felvonóserleget tervezett. Foglalkozott az önirányító malom lehetőségeivel és az őrlés matematikai megfogalmazásával. A malmi hengersizék- elmélet, a hengersizékek tengely-tengelykapcsolós összekötésének egyik kidolgozója volt. Részt vett a korszerű szikszita kifejlesztésében is.

2. – 200 éve indult az első magyar nyelvű tudományos folyóirat

1817. január első napjaiban „*Tudományos Gyűjtemény*” címen megindult Pesten az első színvonalas, magyar nyelvű tudományos folyóirat. A 25 évfolyam háromszáz kiadványában elsősorban történelmi, helyismereti cikkeket közöltek, de a havonta megjelenő újság tartalmazott műszaki és természet-tudományi írásokat is, így fontos kulturális küldetést teljesített.

3. – 270 éve született Laáb Gáspár mérnök

Bezenyén született Laáb Gáspár (1747-1834) földmérő, vízépítő-mérnök, a korai szakképesítésű magyar mérnöknemzedék egyik legkiemelkedőbb tagja. Oklevelét a szenci Collegium Oeconomicumban szerezte, 1770-től 52 esztendőn át Moson vármegye mérnökeként dolgozott a mosoni Duna, a Lajtha, a Fertő és a Hanság szabályozásán. Számos kézíratos térképe ismert a Kisalföld vízvidékeiről.

4. – 120 éve született Botvay Károly mérnök

Adán született Botvay Károly (1897-1958) erdőmérnök, tanszékvezető egyetemi tanár, aki az erdészeti termőhely-ismerettan tantárgy korszerűsítésében szerzett elévülhetetlen érdemeket. Irodalmi közleményei többek között az Erdészeti Kísérletekben és az Erdészettudományi Közleményekben jelentek meg.

4. – 125 éve született Sümeghy József geológus

Csabrendeken született Sümeghy József (1892-1955) geológus, a síkvidéki üledékek földtani térképezésének megújítója. Kőzetfacies-térképei úttörő jelentőségűek. Elsőként vizsgálta a Nagy-Alföld geotermikus viszonyait. 1950-ben a sík vidéki területek egységes újratérképezésének vezetője volt; az ő érdeme az ország új, 1:300 000 arányú talajtérképe.

6. – 210 éve született Petzval József mérnök

Szepesbélán született Petzval József (1807-1891) mérnök-matematikus, feltaláló, akadémikus. 1832-től a pesti Tudományegyetem, 1836–1877 között a bécsi egyetem professzora volt. A világon elsőként hozott létre nagy fényerejű akromatikus kettős fényképezési objektíveket, amivel sikerült lerövidíteni a fotózásnál a megvilágítási időt. Ő tekinthető a korszerű anasztigmat lencserendszer feltalálójának is. Petzval maga is nagy ügyességgel csiszolt lencsákat. Emellett továbbfejlesztette a lencserendszerek elméletét. Tőle származik a képmező-elhajlásra vonatkozó általános összefüggés, melyet 1843-ban publikált. Sajnos, találmányait nem szabadalmaztatta, ebből később kellemetlen viták származtak. Érdekelte a ballisztika és a hangtan is, ezekben a tárgykörökben is írt tanulmányokat. Felállította és tudományosan igazolta azt a tételt, amely szerint a szilárd, izzó testek nagyobb fényerejűek, mint a lánggal égő gázok. Saját szerkesztésű gépével fotogrammetriai méréseket is végzett.

9. – 125 éve született Knapp Oszkár mérnök

Budapesten született Knapp Oszkár (1892-1970) vegyészmérnök. 1923–48-ban az Egyesült Izzó konstruktőre, a kísérleti laboratórium vezetője volt. 1952–1954 között a Híradástechnikai Kutató Intézetben dolgozott tudományos kutatóként. Munkássága világviszonylatban is jelentős mértékben járult hozzá az ipari üveg fizikai-kémiai természetének megismeréséhez. Az üveg- és kerámiatechnológia egyik legnevesebb magyar szakértője volt.

10. – 120 éve született Gruzl Ferenc mérnök

Budapesten született Gruzl Ferenc (1897-1972) vegyészmérnök, a hazai búzakataszter egyik elkészítője. Pályáját az Országos Chémiai Intézetben kezdte 1919-ben, itt kezdett gabona- és lisztvizsgálattal foglalkozni. 1928-tól az akkor létesített Gabona- és Liszt-kísérleti Intézet osztályvezetője volt. 1939-től

1959-ig, nyugdíjazásáig az intézetet igazgatóként vetette. 1935-ben az ország főbb gabonatermő területein búza- és lisztminősítő hálózatot szervezett és ezzel egy időben hét, e célú szolgáló laboratóriumot is létesített. E munka eredményeként, Hankóczy Jenővel együtt elkészítették az ún. búzakatasztter. 1940-ben szabadalmaztatta a Laborográf nevű téstaminőség-vizsgáló műszerét. Rendszeresen oktatott tanfolyamokon és a műegyetemen. Egyike volt azoknak, akik 1945-ben újjászervezték a Magyar Molnár-céhet, majd 1948-ban továbbfejlesztették Malomipari Tudományos Társasággá.

11. – 20 éve alakult a Magyar Mérnöki Kamara, mint országos köztestület

1997-ben e napon a területi (megyei) Mérnöki Kamarák küldöttei az 1996. évi LVIII. sz. törvény alapján létrehozták a mérnökök országos hivatásrendi köztestületét a Magyar Mérnöki Kamarát. Elfogadásra került az MMK alapszabály és négy évre választottak országos vezetőséget.

13. – 90 éve született Sági Jenő mérnök

Kecskeméten született Sági Jenő (1927-2014) mérnök. 1952-ben a bajai Árvízvédelmi és Folyam-szabályozási Hivatalnál, mint mérnök kezdett. Ár- és belvízvédelemhez, öntözéshez kapcsolódó feladatokkal bízták meg. Munkája elismeréseként 1955. augusztus 22-én, az időközben Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság néven átszervezett hivatal Kalocsai Szakasz mérnökségének vezetőjévé nevezték ki. Kiváló munkatársakkal vette magát körül. Irányítása alatt a Kalocsai Szakasz mérnökség jelentős vízepítési műtárgyak, hidak, kikötői létesítmények kivitelezője volt. 1965-től szakaszvédelem-vezetőként vett részt az ár- és belvízvédekezéseken. Szenvedélyes figyelmet szentelt a dokumentálásnak. A fontosabb eseményekről készített fotói felbecsülhetetlen műszaki értékkel bírnak. Kitartó szervező munkáját kitüntetések és elismerések övezték. Dégen Imre, a Vízügyi Ágazat akkori vezetője személyesen ismerte el munkásságát, állást kínálva az Országos Vízügyi Hivatalnál. Kalocsán maradt nyugdíjazásáig, 1987. december 23-ig. 35 éves vízügyi szolgálatát követően nyugdíjasként is szakmagyakorló volt. Tanácsadói, műszaki ellenőri munkát vállalt.

19. – 110 éve született Winkler Oszkár mérnök

Sopronban született Winkler Oszkár (1907-1984) Ybl-díjas építészmérnök, egyetemi tanár. 1948-ban megszervezte az első vidéki állami tervezőirodát Sopronban. 1957-62 között a Győri Tervező Vállalat főépítésze volt. 1947-75 között az Erdészeti és Faipari Egyetem építéstani tanszékének tanára. Igen jelentős a faipari építészettel kapcsolatos tevékenysége. Fontosabb művei Sopronban: kilátótorony a Károly magaslaton, a tanítóképző internátusa és az Ady Endre Kultúrház.

20. – 175 éve született Konkoly-Thege Miklós csillagász

Pesten született Konkoly-Thege Miklós (1842-1916) jeles csillagász, asztrofizikus és műszerkészítő. Matematikai tehetségének és kiváló technikai érzékének köszönhetően széleskörű ismereteket szerzett az asztrofizikában, spektroszkópiában és az égbolt fényképezésében. Néhány év alatt az ógyallai csillagda műszereit és tudományos eredményeit tekintve is az európai élvonalba került. Szerkesztett szinképelemző készülékeket, villám és meteor spektroszkópot, protuberancia (napkitörés) észlelő műszert is. Műszertechnikai kézikönyve még a XX. század végén is használatos volt.

22. – Magyar kultúra napja, a Himnuszunk születésnapja

1823-ban e napon készült Kölcsey Ferenc költő alkotása a “Hymnus, a Magyar nép zivataros századaiból”, amely a nemzet Himnusza lett. E vers születésnapja lett a magyar kultúra napja. A kultúra három alappillére: a tudomány, az etika és a művészet.

26. – 125 éve született Pausperl Károly mérnök

Abrudbányán született Pausperl Károly (1892-1957) gépészmérnök. 1916-tól a Ganz Villamossági Gyar munkatársa, 1926-tól a transzformátorgyártás vezetője. Több szabadalma és újítása ismeretes. Tagja volt a Szabványügyi Hivatal szabványügyi és tipizálási csúcshatóságának. Szakirodalmi munkássága is jelentős volt.

27. – Kossuth-díj születésnapja

A magyar kormány 1948-ban e napon fogadta el a Kossuth-díj adományozására vonatkozó jogszabályt, és 1948. március 14-én adták át az első díjakat az ország legkiválóbb tudósainak, művészeinek, ipari munkásainak, földműveseinek, akik hozzájárultak az ország újjáépítésének sikeréhez. 1990-től évente március 15-én adományozzák.

Felhasznált irodalom:

- Évfordulóink a műszaki és természettudományokban – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága
- História – Tudósnapár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - <http://tudosnapar.kfki.hu/historia/>
- Mérnökök évfordulói 2017-ben – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága
- Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Magyar Életrajzi Lexikon – 1967. – Akadémiai Kiadó
- Egyéb életrajzi források

Készítette: Sipos László